

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY IV.

BARCELONA 30 DE ABRIL DE 1881

NÚM. 30.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis; 2⁵⁰ pessetas al any.—Número sol 25 cénts.—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuben dirigirse totas las comunicacions y en las llibrerías de Verdaguer, Teixidó y Parera, y Felip.

SUSCRIPCIO

PERA LA CONSTRUCCIÓ É INSTALACIÓ D' UN OBSERVATORI-REFUGI EN LA MONTANYA DEL MONTSENY.

Suma anterior 1195 pessetas.—D. Camilo Carbó 25.—D. Joan Galovar 10.—D. Genaro Carreras 10.—D. Joan Bofill 25.—D. Manel Bofill 25.—D. Anton Freixa 25.—D. Joan Viza y Martí 10.—D. Enrich Carbó 25.—D. Leandre Jover 25.—D. Joaquim Cabot 10.—Excma. Diputació provincial de Barcelona 500.—D. Jaume Arolas 5.—D. Carles Maurer 20.—D. Joseph Miralda 5.—D. Francisco Bordas 10.—D. Bonaventura Martinez Imbert 10.—D. Pere Martí y Ferrer, soci delegat á Tarragona 5.—Suma total 1935 pessetas.

(Se continuarà).

TORNS DE CONFERENCIAS.

Dia 13 Maig.—Clavé y sas obras musicals.—D. Modest Vidal.
 — 20 id. —Excursió al Port de la Selva, St. Pere de Roda y Llansá.—D. Pelegrí Casades Gramátxes.
 — 27 id. —Nocions d' Arqueología.—Usos y costums.—D. Eduart Tàmaro.

SESSIONS.

Dia 12 Maig.—Sessió preparatoria de l' excursió á San Medí del Vallés.—Lectura de memorias pendants.
 — 19 id. —Sessió preparatoria de l' excursió-visita al museu del Sr. Santacana á Martorell, y ruinas d' un castell de Templaris.
 — 24 id. —Sessió preparatoria de l' excursió fluvial per lo cap del riu Llobregat.
 — 2 Juny.—Sessió preparatoria de l' excursió al santuari y castell de Foix (en lo Panadés.)

EXCURSIONS.

Dia 15 Maig.—Excursió á San Medí del Vallés.—Visita de fragments arqueològichs en l' ermita.
 — 22 id. —Visita al museu del Sr. Santacana á Martorell.—Excursió

á las ruinas d' un castell de Templaris en las aforas de la propia vila —Sortida ab lo 1.er tren.

— 29 id. —Excursió fluvial per lo cap del riu Llobregat.

— 5 y 6 Juny.—Excursió al santuari y castell de Foix (en lo Panadés).—
Surtida ab lo 1.er tren de Martorell.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES D' ABRIL DE 1881.

D. Marian Altafulla.

» Pau Roca.

» Joan Baixas.

» Modest Fosas y Pi.

» Jaume Brugueras.

» Eduart Schmiemann.

» August Theisen.

» Ignasi Galé.

» Jaume Oliver y Balvey.

» Bernat Santos.

» Joan de Burgos y Gomiz.

» Artur Jordi.

» Daniel de Nueda.

» Eduart Fontseré y Mestre.

» Enrich Miró.

» Genaro Carreras.

» Esteve Bas.

» Frederich Cruz.

» Lluís Ferrer y Soler.

» Albert Moesle.

DELEGATS.

D. Tomás Duran y Guilló á Castell-Ciutat (Seu d' Urgell).

» Francisco Ferrer á Arbucias.

» Joseph Vila á St. Feliu de Buxalleu.

» Joseph Soler y Pi á Hostalrich.

CONFERENCIAS SOBRE NOCIONES D' ARQUEOLOGIA.

En las conferencias que continuá donant D. Eduart Támara en los días 12 de Novembre y 21 de Janer últims, s' ocupá de l' Armería exposant sobre tant extensa materia las principals y mes adecuadas observacions pera donar á coneixer l' importancia d' aquesta branca arqueológica, de que existeixen tantas obras que l' han tractada ab perfecció y tan selectes coleccions que donan idea de sa importancia.

Després de algunas consideracions sobre las armas ofensivas y defensivas de las etats de pedra, del coure y del ferro, segons las últimas investigacions arqueológicas; s' ocupá lo conferenciant, *acompanyant sempre alguns exemples gráfichs, de las armas y art militar entre los Egypcis, Assiris y Babilonis, entrant prest en*

majors consideracions respecte als pobles Grech y Romá, las que englobá en bona part, per l' immediata derivació l' un de l' altre.

Examiná una per una las armas defensivas d' aquets pobles com lo casco, la loriga, las ocreas ó anemides, l' escut etc.; y tant en la materia com en la forma de aquestas armas defensivas, descobrí senyals del sistema de guerrejar y del sentiment y gust artistich d' abdós pobles. No menos consideracions li meresqueren las armas ofensivas representadas principalment per l' espasa y la llansa, sens escluirne totalment las pedras, darts y fletxas d' origen oriental y notá que sols després del contacte dels Romans ab los pobles Iberichs per medi de la conquesta, sofri aquest armament algunas variacions *especialment l' espasa que s' allargá y robustí á imitació de l' espasa iberica. Altras armas suplementarias y alguna ressenya dels enginys de guerra pera lo siti y defensa de las ciutats, aixís com la tactica pera las batallas, formaren l' última part de la primera de ditas conferencias.

En la segona, las consideracions relatives á l' armament dels pobles invasors ó germanichs donaren camp al conferenciant pera justificar l' origen de las destrals, porras, martells, fuets de ferro y altres terribles armas de la etat mitjana, desarrollantse llavors lo camp de l' armament defensiu per medi de lo tancat elm y altres pessas, las que constituhiren, per últim, la completa armadura del cavaller del sigle xv, inclosas també alguns defenses pera lo corcer. Llavors senyalá las desmesuradas dimensions adquiridas per la llansa y també per la espasa (la de dos mans ó mandoble); y senyalat lo preferent paper de la cavallería sobre l' infantería, demostrá lo cambi prestament operat desde l' invenció de la pólvora y la transformació completa de l' armament en primer lloch en l' infantería. Enumerá los rudiments de l' artillería per medi dels canons articulats, l' introducció dels arcabusos ab sa metxa de corda, forqueta etc. y després de diverses consideracions respecte á las successivas transformacions de l' equipo y armament, atac y defensa fins á nostres dias, acabá encomiant l' importancia del estudi de semblant materia, entre los aplaudiments dels assistents.

EXCURSIÓ PARTICULAR

Á VALLS, SANTAS CREUS, POBLÉT Y TARRAGONA,
LOS DIAS 3, 4, 5 Y 6 DE FEBRER DE 1881.

Lo dia 3 de Febrer á las 5 del matí partiren pera Tarragona y Valls, los Srs. Masriera, Casades (Pelegrí) y Terrats, de la *Directiva de la Associació*, á la qual anavan á representar en lo certámen literari que devia tenir lloch á Valls y pera lo qual habia la Junta sigut galanament invitada. Hi assistí també lo senyor D. Carles Torruella.

A tres quarts de vuyt arrivaren á Tarragona y fet ab llestesa lo cambi d'Estació, surtiren pera la de La Plana ab lo tren de Lleyda á las 9 y 5 minuts arribant á La Plana á dos quarts de 11. Res consignan de las poblacions del trajecte recorregut per lo ferrocarril per esser suficientment conegudas de l' *Associació* y no exigirlo, per altra part, l' índole del extracte d' aquesta excursió. Mes dehuen fer especial menció, per lo bon aspecte que ofereix, del poble de Alcover.

Es una població que sens tenir res de bonica, atrau, respirant etat mitjana per tots sos costats; es població antiga y conta encara ab una petita iglesieta, nomenada la *mezquita*, que recórda la dominació dels alarbs. Surtint del plá comensa lo terreno á ferse accidentat y á pujar la via fent giragonsas. A dos quarts de 11 arrivaren á La Plana, y anaren á peu fins á Picamoixons al objecte de contemplar millor lo magnífich pont de la Rotxela. Aquest pont es molt bonich y esbelt y ab molta veritat se n' ha dit cinta que uneix á dos montanyas. Te mes de 100 metres de llarch y uns 80 d' altura, sota del qual passa 'l riu Francolí.

Pujats á la tartana, ben prompte arrivaren á Valls. Es població important, cap de partit. Te alguns bons edificis, casa Consistorial, un regular hospital, teatre, severa iglesia parroquial que consta de una alta nau.

Valls te dos convents y escolas públicas y particulars, aixis com també bons cassinos. Sos carrers son costaruts, essent lo millor lo de la Cort. Es además població eminentment agrícola y fabril. Los encontorns per la fertilitat de son camp son un verdader jardí.

La família del Sr. Roca Sans, Director de la *Patria Catalana* y á qui Valls deu lo que s' hagi celebrat lo primer certámen cata-

lanista, y avuy nostre consoci delegat, volgué tenirlos per hostes, lo que ab gust acceptaren. Dita familia los obsequiá moltíssim y desde aquí, en nom de la Associació, li envian mil mercés.

Sumament concisos han d'esser al ressenyar las festas de Valls. Sapigut es lo vot que motivá tals festas desde lo segle passat. Los excursionistas no vegeren la dels dias 1 y 2. Lo dia 3, (lo de sa arribada) la festa fou mes cívica que religiosa. Desde 'l balcó de la casa de la Vila, presenciaren lo confús moviment produhit per los balls de la *Moxiganga* de la *Candela*, *Serrallonga*, *dels Vells* y altres. Cuadro tan animat no's veu tan fàcilment en festas d'aquesta classe. Las duas collas dels castellers (xiquets de Valls) s'esmeraren en presentar á la vista dels forasters lo millor y mes atrevit de son repertori. Es d'admirar la afició que té la vila y sos encontorns á aquest espectacle, que qui sap ahont deu remontar son origen, essent de notar lo tecnicisme ab que ells s' entenen pera designar la classe de castell que van á formar. Mentres s' aixecan los castells las grallas tocan una música especial y típica que 's suposa, ó al menys no se sab, que may s' hagi cambiat.

A las 4 de la tarde tingué lloch lo Certámen literari, organísat per la redacció de la *Patria Catalana* y se celebrá en lo teatro, que estava atestat y sumament adornat. En lloch de distinció prengueren asiento, entre 'ls representants de diferentas corporacions.

Obtingué premi en aquest certámen nostre consoci lo Sr. Masriera.

A la nit lo *Cassino Catalá* invitá als poetas y escriptors á una vetllada literaria á la que també concorregueren, essent després obsequiats ab un espléndit *lunch*.

L' endemá dia 4, sortiren á dos quarts de nou del matí envers Santas Creus, en la tartana que ab molta galantería oferí la familia Roca Sans. La carretera es bona fins al pont de Vilarrodona, en que 's deixa pera agafar un camí dolent del tot, y ab constant perill de cáure al Gayá. Al esser frente á Vilarrodona comensá á ploure fortament y com hi hagués perill ab la tartana, continuaren lo camí á peu fins á Santas Creus ahont arribarem á dos quarts de dotze completament mullats.

Son tants los excursionistas que han descrit aquest lloch que res de nou dehuen dir. L' actual Rector mossen Joan Magraner, soci delegat, los rebé ab molta amabilitat y oferí son apoyo pera las

gestions encaminadas á obtenir del Govern alguna quantitat destinada á salvar de la ruina al citat monastir.

Passaren á la iglesia, ahont contemplaren sas preciositats artísticas. Sens dupte lo arquitecte realisá lo que 's proposava, aixó es aixecar un monument que al home li parlés de Deu. En la nau central, en dos templets que miran al presbiteri, hi ha dos magnífichs sepulcres, reposant en lo de la dreta lo rey en Jaume II y sa esposa D.ª Blanca de Nápoli. En lo de la esquerra D. Pere III, y l'almirall lo gran Roger de Lauria, essent notable lo vas del sepulcre de D. Pere per tenir la forma d' una banyera mora, de un bonich marbre, suposant la tradició que tal fou. Notable es la gran sala dormitori dels novicis ahont se puja desde la nau central en lo crehuer per una ample escala, y al fons te una altre sala ahont hi havia la biblioteca, ab un bonich enteixinat en lo sostre. Lo claustre es gran, esbelt y bonich. Se compon de 30 ojivas. Sas galerías están rublertas de sepulturas de preclars barons de la noblesa catalana, com los Cervera, Moncada, Puigvert, Queralt, Pinós, Castelló, Salvá y Claramunt. Severa es també la sala Capítular, á la que s'entra desde 'l claustre, ahont hi ha diverses sepulturas de abats, y es de notar també un templett que hi ha en lo centre ab un abundant surtidor.

De aquí passaren al claustre primitiu, de gust bizantí, casi arruñat del tot. Las galerías donan ingrés al seller y cups y al gran refetó.

Passaren luego á veure lo Palau dels Reys d' Aragó. Lo primer que 's nota es un petit claustre ó porxo de tres arcadas góticas de delicats travalls. Al primer s' hi puja per una bonica escala sostinguda per un arch de molt poch punt. Los sostres eran de un rich enteixinat y las portas de las cambras de un gust delicat. Hi ha las estancias de don Pere III, de D.ª Blanca y de D. Jaume II.

En fí, Santas Creus es la millor obra artística y piadosa que aixecaren los Comtes barcelonesos en la época de la reconquista, y sos abats mitrats tenian molts y crescudas rendas en alguns llochs y vilas, ab jurisdicció senyorial. Lo temple y sagristía tan-caban richs ornaments, tresors y joyas, donatius que algun dia feren los monarcas y magnats.

Al segon dia, sortiren de Santas Creus á dos cuarts de vuyt, arri-vant á Valls á las deu. Sens perdre temps continuaren lo camí en

vers La Plana, ahont prengueren lo ferro-carril, que 'ls portá á La Espluga arrivanthi á un quart de una.

Res poden dir de Poblet, que no hagin dit molts que ja 'ls han precedit en la visita d' aquest lloch. Ademés fou tant curt lo temps que permansqueren en éll que sobre lo terreno poch datos pogueren recullir. Sapiguda de tots es la historia y descripció d' aquest monastir aixís com las bellesas arquitectónicas que encar li quedan apesar de son estat de ruina, y també de las alhajas y tressors que contava.

Alli es de admirar tot, l' iglesia, los dos claustres, la Sala capítular, la sala de biblioteca, lo refetó, la sala de novicis, l' arxiu y finalment lo hermós palau del Rey D. Martí.

Avuy, la major part d' ell son ruinas. Quelcom s' ha fet pera la conservació de lo que queda de Poblet, pero es poch per lo que allí 's necessita.

Aprés d' haver dinat en lo hostal de *Joan Miró* de la Espluga, retornaren á Tarragona ahont arrivaren á un quart de vuyt y no habent pogut enllassar ab lo tren que surt á las 5 per Barcelona, per lo considerable retrás que portava lo tren de Lleyda, se quedaren á Tarragona, exceptuant lo Sr. Torruella que continuá fins á Barcelona.

De Tarragona dihuen lo que de Valls. Se 'ls obsequiá molt tant en casa del distingit metje D. Joseph M.ª Pamies, com en la del avuy consoci delegat nostre D. Pere Martí Ferrer. Visitaren la fábrica del gas, ahont se han recullit algunas antigüetats de la época romana, en las excavacions que s' están fent pera un nou gasómetro. Vejeren las murallas ciclópeas, ab las dos portas del mateix nom, lo castell de Pilat, la torre del Arquebisbe, lo palau d' August y per fí passaren á la Seu. Tothom coneix lo que es y lo que val aquesta catedral, mescla de varias épocas y gustos arquitectónichs y de que ab gust farian una petita descripció, si no fos pera no allargar mes aquesta ressenya.

Ab lo tren que de Tarragona surt á las 6 partiren y sens novetat, á las 10 arrivaren á Barcelona.

EXCURSIÓ Á CALDETES

LO DIA II D' ABRIL DE 1881.

Ab motiu de la comunicació que dirigí á nostra Junta Directiva

lo sóci delegat á dit poble Sr. Salarich, referent á una troballa de fragments de cerámica romana al peu de la torre *dels encantats*, se feu dita excursió á Caldetas, assistint-hi los Srs. Barberi, Cardona, Garcia Vilamala, Vergés, Torras (C. A.) y Casades (P.)

Rebutts los excursionistas per lo erudit cronista de Vich, Sr. Salarich, á quí Caldetas dintre poch deurá estar agrahida de tenir en son reclós tant il·lustrat vehí, y per lo Sr. D. Ignasi Bas, se dirigiren tots á casa del primer y 'ls mostrá alguns dels fragments trobats y que fan esperansar, que continuadas las excavacions, donarán aquestas un profitós resultat. Seguidament anáren á la casa del Sr. Bas que obsequiá als excursionistas y 'ls feu donació d' un tros de fusta de xipré que presenta la particularitat de tenir fortament adherit en son interior un fragment de *cuarz*. Després se dirigiren al lloch de la troballa, ó sia, á poch's passos de l' antiga torre *dels encantats*. Aquesta 's troba en un alt puig situat á N. E. del poble alsantse al peu mateix de la platja. La vegetació cobreix completament las vessants d' aquell y un bon camí que serpenteja entre 'ls plantius arriba fins los murs de la vella torra. Lo panorama que 's desplega desde ella es en extrem bonich y rialler. La costa s' extén desde lo Montjuich fins á Lloret, tentant los límits del horisó la blavenca planura del nostre hermós Mediterrani, (E. S.) L' imponent *Mont-negre* y sas llargas vessants, la bonica montanya de las *Tres puntas*, l' espadada de *Sant Vicens de Burriach* ab son castell y la cordillera que separa la costa del Vallés, venen á formar un magnífich anfiteatre de N. á O. Abaix del puig s' esglahona la bonica Caldetas, com dolsament recolsada en la serra en que s' assenta y que en cert modo l' abraça. La riera y la carretera de Fransa, encreuhantse en lo poble, divideixen aquet entre sa part antiga y la nova.

Tornant á la *torre dels encantats* es aquesta un bell exemplar de las construccions que durant la reconquesta poblaren nostras costas. Presenta, á mes, un fort mur enmarletat y circular que la tanca completament. En lo centre de l' amurallada circumferencia s' alsa la ferma torra coronada ab una rengla de matacans de bon efecte. En son gruix, de vint pams, s' obran dos senzillas finestras.

L' iglesia se trova construïda demunt d' un preciós conjunt de molsosas rocas en que s' hi arrapa la tendra eura refrescada per los regalims y filtracions de l' aygua. Desde aquet punt la vista de

la riera que s' extén detras de l' iglesia es bastant pintoresca. En aquestas rocas, conta la tradició, que fou trovada per dos bous la Verge del Remey, patrona de Caldetas, y en ellas s' hi construhí en 1219 la primitiva iglesia. Una petita capella indica lo mateix punt de la trovalla, y á pochss passos de la mateixa una fontana alegre ab sá pacífica remor lo apacible lloch.

Seguidament anáren los excursionistas á dinar, acompanyantlos los esmentats Srs. Salarich y Bas. La mes franca cordialitat y bon humor regná durant lo dinar. A las postres, honrá la taula ab sa presencia lo Sr. Alcalde D. Joan Pigrau, que abans ja havia saludat carinyosament á nostres consócis. Se pronunciaren entussiasistas brindis per los comensals, iniciats per lo Sr. Salarich en alabansa dels nobles fins de l' Associació, al qual seguí lo dit Sr. Pigrau que prometé sa valiosa ajuda en l' objecte que 's proposáren los excursionistas en sa visita á Caldetas. Lo Sr. Barberi s' oferí á costejar las excavacions que 's degan practicar é indemnisar los travalls, seguint finalment en l' us de la paraula los Srs. Bas, Torras, Garcia y Casades.

Se dirigiren despres á visitar la part antiga de la població, comensant per la vella casa de Milans, situada á pochss passos de l' iglesia. Presenta l' aspecte típich dels edificis de l' edat mitjana. Lo rodó portal de llargas dovelas, demunt la bella finestra d' artístich llindar, coronada la part superior del frontis per una ferma lladronera y una doble taulada de llargas vessants terminan la construcció. Acompanyats de son actual propietari Senyor Milans, penetraren en l' interior del edifici que sols presenta lo carácter de lo enrevellit, y los manifestá que datava del sigle xv y fou renovat en 1627. En dita casa 's guarda una caixa del xviii y un llit de primers de sigle. Aprop de la mateixa existeix una rónega torra, mitj consumida pel temps. Devant de la casa de Milans existeix altre de la mateixa época ab una finestreta de détalls molt curiosos d' imaginaria que tenen tota la trassa románica. Seguiren entre los estrets y desnivellats carrers de la vella Caldas d' Estrach, ab sas casas d' adovelats portals y góticas finestretas que la fan absolutament diferenta de la jove Caldetas. En la part mes alta de la serra, existeix la casa, que 's diu, mes antiga del poble y á son costat una altre torra, ab sas negras parets y matacans, salsa vigilant la població, y l' encontrada. Continuant envers á Ponent

s' arriba al extrem de la serra en la qual s' hi conserva un pilar de mamposteria, ab una Santa Bárbara de rajolas barnissadas. Lo punt s' en diu *la Creu* y antiguament servia de far.

Anáren tot seguit á visitar l' iglesia. Destruïda l' antiga del sigle XIII, á princicis del actual, res crida en ella l' atenció, com no sia una preciosa lapideta de marbre ab bons caràcters gòtics del XIII ó XIV que conté una llegenda ú oració á la Verge, col·locada demunt de la porta d' ingrés; y una bonica pica, que es una columna de capitell y basa románicas.

Vingué á atendre amablement als excursionistas l' il·lustrat Senyor Ecónomo Rvnt. Barbena, qui 'ls mostrá dos magnífichs llibres de Chor que portan la fetxa de 1563, cridant l' atenció las lletres capitals bellament policromadas, prodigi del bon gust y d' una infinitat de motius d' ornamentació. En las escobertas d' un hi ha enganxada una plana dels Psalms de Davit, procedent tal vegada d' alguna vella Biblia del sigle XII, hermós monument bibliogràfic digne d' esser conegut. Molt esment féren los excursionistas d' unas edicions al *Kyries* y *Gloria* en los dits llibres de Chor, á honor de la Verge Maria, creyent l' erudit Sr. Salarich que tal vegada pertanyen aquells á algun monastir de Clunyenses. No fou possible examinar los pergamins del arxiu parroquial que segons l' espressat Senyor no son anteriors á 1219. Ab l' ajuda d' aquet Senyor, se proposa lo Rvnt. Barbena, arreglar dit arxiu y fer enquadernar convenientment los preciosos missals descrits. Ademés, en un quarto de trastos vells, vegéren, abandonats ab deplorable descuyt dos quadros que son recomenables, en lo poch que 'ls fou possible veure, y dit Sr. Ecónomo 's proposa ferlos restaurar y col·locarlos convenientment.

En la iglesia de Caldetas se venera l' antiga Imatge de la Verge que fou trovada en lo rocam de la riera, y com se fés inmóvil al ser trasladada á altre lloch, demunt d' aquell se feu lo primitiu temple. Continua la tradició que al ser portada al santuari los malalts del antich convent d' Hospitalaris s' alsaren bons y sans de llurs llits.

Caldas d' Estrach, ó Caldetas se presenta molt accidentada puig que te pla en la part de la platja y montanya mes á dintre. Sa naturalesa geològica es de ser son terreno arenisch y granitich y la terra es de 2.ª calitat, abundant la de 3.ª Son clima es templat y sa.

Se troba molt lo *cactus opuntia*, del que, tal vegada, porta lo nom *Estrach*, paraula ària que vol dir planta rugosa, segons indicá lo nombrat Sr. Salarich. La població té uns 150 vehins y 710 ànimas. Lo terreno molt ben conreat produheix vi, blat, y bonas llegums. L'industria antiga era la dels generos de punt, avuy quasi desapareguda. La costum mes típica de Caldetas es lo *ball de las Gitanas*, molt antich y especial.

Lo que dona mes nom á la població son sas ayguas termals, qual manantial se trova quasi al peu de l'iglesia y sa temperatura es de 32 á 33 graus, Reamour, y la magnífica platja pels banys de mar.

L'erudit cronista de Vich, Sr. Salarich, domiciliat avuy á Caldetas, se está ocupant en escriure l'història particular de la població y prepara 'ls travalls per una novela històrica sobre la *torre dels encantats*.

Acompanyats per los Srs. Salarich, lo Rnt. Sr. Económo, lo Sr. Alcalde, lo Sr. Milans, y altres personas, á las quals l'Associació queda agrahida, se dirigiren nostres consocis á la estació emprenent lo retorn á tres quarts de nou de la nit, essent acompanyats durant lo viatge per lo Sr. Bas.

EXCURSIÓ PARTICULAR A CANET DE MAR

Sr. President de l'Associació Catalanista d'excursions científicas:

Molt Sr. meu: circumstancias particulars m'han portat aquest mitj dia, al pintoresch poble de Canet de Mar, qual nom sembla corrupció del llatí, essent tal volta lo verdader nom catalá lo de Canyet. Aprofitant ma curta estada en l'esmentat poble he visitat lo tant renomnat santuari de *La Misericordia*, que s'aixeca en lo cim d'un dels turonets vehins en sa part N. O.

Un bonich camí ascencional rodeijat de hermosa arbreda, acompanyada principalment de tarongers conduheix al viatjer al célebre santuari, y es per demés sorprenent y agradable lo efecte que produheix la vista del temple en mitj del frondós fullatge, digne d'esser objecte de la inspiració del poeta. Llástima que lo indicat camí correspongui al extrem de l'ample plassa ó esplanada que 's troba davant del Santuari, en lloch de correspondrer al mitj de

la mateixa, al bell davant de la fatxada de la iglesia. Allavors la impressió que 's rebria al saludar per primera volta al monument religiós seria encara mes complerta y encisadora.

Dit temple está en la actualitat adornantse ab la decoració polycroma, que apart de petites imperfeccions, produhirá excelent efecte. Es sensible, n' obstant, que no 's hagi allargat per los costats laterals de la iglesia la obra arquitectónica de l' ábside, donchs allavors la unitat artística seria perfecta y verdadera y mes armónicas las clarors de las llums. Es á dir, que en lloch del gran rosetó que apareix á cada mur lateral, deixant en lo interior del temple, unas parets desfragadas, sense ostentar cap cuadro pictórich, hauria preferit la colocació de tres petits rosetons en sa part superior y un poch mes avall tres finestrals ojivals, continuant també fins al mur de la fatxada la galería ab sos grupos d' aplegadas columnas. Tampoch me produhí bon efecte que s' interrompi la esbeltés de las columnas ab la colocació de mensulas y dosserets destinats á estatuetas de personatjes bíblihs.

Vista la iglesia dirigí mos pasos á las obras que s' están construint allí aprop destinadas á edifici per obradors de noys artesans, á cárrech dels P. P. del Oratori de Sant Vicens de Paul y qual acertada direcció está avuy confiada al zelós sacerdot Reverent Mossen Ferran Roig, Pbre.

Encara que la meva permanencia en dits llochs no tenia cap carácter científich, no obstant la casualitat me portá á coneixer un vehí del poble molt aymant de las cosas antigas, y ab sa amable companyia, vaig visitar lo que éll n' anomenava, y es ja cosa sapiguda anant per fora, *torra de moros*. En efecte, á un quart d' hora de Canet se troba un casal antich, ab duas torras circulars bastant desfiguradas, ajuntadas en sa part superior per un mur de paret, que no es altre cosa que un matacá colocat d' espatlla al observador y frente al portal d' entrada. Una rampa ben manifesta conduheix á n' aquest portal. Segons lo improvisat guia en una d' eixas torras hi havia la *mezquita* y avuy s' hi troba una capelleta ab un altar abarrocat, completament emblanquinat, dedicada á Santa Florentina, de quals *Goigs* tinch lo gust d' enviarli un exemplar. La festa principal se celebra lo dia de las Santas Verges en lo mes d' Octubre y en dit casal hi te lloch lo popular y tradicional *aplech de las magranas*; al que hi concorria molta gent de

Canet y pobles del entorn. Distribuïts entre los baixos, primer pis y golfas s' hi troban varis cuadros antichs, alguns d' ells d' apreciable mérit artístich. Segons confessió dels masovers, se n' ofereixen per *los inglesos* quantitats fabulosas. (Aquest dato no podia faltarhi.) Ostenta aquest casal una finestreta románica y las negras y fumosas parets de las golfas donan á creure que seria cremat en temps de sa major importancia. En una de las parets de la entrada hi há una llarga costella de ballena. Lo propietari es D. Jacinto Campmany d' aquesta Ciutat, y á dit senyor podrá dirigirse l' Associació pera adquirir novas certas sobre l' esmentat edifici.

En un dels carrers que portan á la riera hi ha algunas finestras que mostran ménsulas ben conservadas, que considero probablement del sigle xvi, y ademés, una casa construïda sobre restos d' una fortalesa.

Totas eixas novas obtingudas al vol junt ab las datos històrichs y artístichs que té consignats lo Sr. Xiqués en sa historia de dit poble, nos proban que una excursió al esmentat lloch sería indubtablement molt profitosa. Per eixos motius, m' atraveixo á proposarla á eixa Junta Directiva, y en cas que sia acceptada, sería tal vegada convenient aplassarla pera la próxima tardor, época en que quedarà acabada la obra de restauració del Santuari, podentse allavors apreciar degudament lo efecte de la restauració artística del temple.

Tal es lo que crech de mon deber de soci comunicar á eixa Junta Directiva als efectes convenients.

Ab est motiu s' ofereix novament per son atent y servidor Q. B. S. M.,—HERIBERT BARALLAT.

Barcelona 18 Abril 1881.

COMUNICACIONES.

S' han rebut las següents:

—De D. Antoni Aymar y Puig, Secretari de la Obra parroquial de Santa María del Mar, contestant á un ofici de l' Associació de 25 de Febrer últim en que 's demanava se treguessin las robas que cobreixen la preciosa imatge esculptórica de Ntra. Sra. de la Pietat que 's troba en una de las capellas del ábside de dita iglesia. *Sobre 'l particular fa avinent com iguals desitjos animan á la esmentada corporació, majorment tractantse*

de una de las pocas obras que quedan en aquesta ciutat del escultor del sigle xvii Miquel Sala, fill de Cardona; mes no dependint enterament de l'Obra la modificació que reclama l'art, donchs que circumstancies molt dignas d'esser ateses aconsellan obrar ab gran prudencia, dita corporació ha degut limitarse sols á recomenar eficasment lo desterro del abús que 's deplora, lo que ve ja efectuant desde llarch temps en aquest y altres extrems no menys atesos que 'l que 's tracta.

—Del Rnt. Dr. D. Gayetá Barraquer Pbre., Secretari de la Comissió Diocessana de monuments contestant á altre ofici de l'Associació de 29 de Mars pròxim passat sobre assumpto análech al anterior. En ella se manifesta que 's desitja vivísimament la desaparició de las impropias vestiduras que amagan las antigas imatges en quals líneas no sols apren l'artista, si que també se encen la pietat. Mes tenint en compte com una bona part del poble fidel tal vegada sofriria extranyesa ó escándol si de prompte se li presentessin las imatges en una forma no acostumada, considera convenient deixar á la prudencia dels Prelats lo indicar la época en que tal desitj puga realisarse, procurantse entretant preparar la opinió pública pera lo cambi que demana la Associació.

—De D. Antoni Balmaña, soci delegat á Espolla posant en coneixement de l'Associació que D. Joan Vilá, de Girona, acaba de possehir un rich y notable museu de marischs, present de son fill Fra Joan Vilá, Professor de la Universitat de Manila, qual museu lo considera com dels mes complerts d'Espanya y tal vegada d'Europa. Manifesta, además, que son duenyo está disposat á despendrers dels exemplars duplicats per si los socis aficionats á conxiología desitjan adquirir alguns moluschs provinents de las islas Filipinas.

NOVAS.

Lo dia 23 del present mes, festa de Sant Jordi, tingué lloch en lo local de l'Associació, una vetllada pública literaria dedicada al Patró del principat de Catalunya. La imatge del Sant estava colocada en mitj de una gran corona formada per rosas y fullas d'eura. En lo centre d'eixa aureola s'hi llegia lo nom de *Patria*, qual fons era de color blau y á son entorn moltitut de dauradas estrelles. Tots los objectes arqueològichs de la época romana que posseheix la Associació estavan artisticament reunits en un sol grupu, y entrellasats tots ells per flors y fullas.

A dos quarts de deu s'obrí la sessió pronunciant lo president D. Joseph d'Argullol breus paraulas sobre la importancia de la diada que 's commemorava, passant tot seguit á llegir un treball sobre la historia del castell durant la época clássica, la feudal y la de sa decadencia. Lo Sr. Company llejí un treball sobre la influencia del catalanisme en la instrucció pública y lo Sr. Soler altre, sobre lo protectorat de Sant Jordi á favor de las armas aragonesas. Se llegiren, además, inspiradas composicions dels senyors Verdú, Calvet, Riera y Bertran, Masriera, y Valls y Vicens.

Prop de las onze termená tan agradable vetllada ab un breu y patrió-
tich parlament del Sr. d' Argullol.

S' han rebut darrerament las següents publicacions: *La Reforma*, *La Notaria*, *Boletín de la Unión fabril y mercantil*, de Barcelona; *La Niñez*, *El Magisterio español*, de Madrid; *El Album literario*, *El Albaicín*, de Granada; *Feuille des jeunes naturalistes*, *Les Affaires Espagnoles*, de París; *Boletim de Architectura e de Archeologia da Real Associação dos architectos e archeologos portuguezes*, de Lisboa.

Nostre Secretari primer D. Artur Masriera ha guanyat en lo certámen de la Joventut Católica lo premi ofert per lo Excm. Sr. Arquebisbe de Sevilla, destinat á la poesia que mellor cantés lo martiri del gloriós bisbe Sant Sever. També tenim entés que en lo Certámen dels Jochs Florals de Barcelona que se celebrarà demá diumenge ha guanyat lo premi de la flor natural per sa poesia *La Tallada* y lo Sr. Verdú un accéssit á dit premi per sa poesia *Cansoneta*. Han obtingut també premis en lo primer dels esmentats certámens, nostres consocis los senyors Verdaguer Pbre., Ubach y Vinyeta, Genís, y Trullol. Rebin dits inspirats poetas nostra mes coral enhorabona per sos nous triomfs literaris.

En la capella del gremi dels Bastaixos en Santa María de la Mar, ha sigut descoberta sobre la gran pedra del altar sostinguda per duas columnetas góticas, una pintura mural que s' exten fins al finestral y que representa lo Calvari. Destacantse en lo centre Jesús crucificat, te á sos costats Sant Joan evangelista, y sa Sma. Mare ab altres varias figuras que completan aquella trista escena. Per l' estil y correcció general del dibuix es de presumir que dita pintura, model de senzill y preciós retaule, data de principis del segle XVI.

Han sigut cedits á la Associació los objectes y obras següents:

Per D. Alexandre Planellas: *De las localizaciones cerebrales con motivo de un notable caso de herida del cerebro*, per lo propi donador, Barcelona 1881; Per los Srs. D. Ferran Agulló y D. Joseph Guilló: Un pergamí del Monastir de Montserrat del segle XIV; y un Testament en paper del segle XVI. Per D. Joaquim Guasch: Una moneda de coure romana. Per la *Asociación de Catolicos*: *Contra egoismo... ¡Caridad!* párrafos en prosa por D. Pedro Armengol y Cornet, Barcelona 1881. Per D. Celestí Barallat y Falguera: *Mireya*, Poema provenzal de Federico Mistral, traducció castellana del propi donador. Barcelona 1868. Per D. Joseph Fiter é Ingles: *La fabricacion de los encajes*; conferencias donadas per lo donador en lo Foment de la Producció Espanyola los dias 24 y 31 de Janer 1881. Per D. Pelegrí Casades y Gramatxes á titol de depósit, un quadro

pintat sobre fusta representant la Nativitat del Senyor, del segle xvii. Per D. Ignasi Bas: *Goigs* en alabansa de la prodigiosa imatge de María Santíssima, baix la invocació del Remey, que 's cantan en lo lloch de Caldes Destrach ahont fou trovada y devotament se venera; y una pedra incrustada ab un tros de fusta. Per D. Salvador Batalla, delegat á L' Escala: Una lacrimatoria. Per Mr. Alexandre Vézian, soci honorari: *Club Alpin francais: Annuaire de la Section du Jura*, 1881. Per la *Junta de propietarios de la izquierda del Ensanche: Enlace de los ferro-carriles en Barcelona*, Barcelona 1881. Per D. Pere Alsius, delegat á Banyolas. *Calendaris* (1813-1564); *Ensaig històrich sobre la vila de Banyolas* Apéndice: per lo propi donador, Girona 1881; y monedas de coure de diferents paysos, y varis exemplars de moluscos diversos. Per la *Asociacion de aficionados á la caza y pesca de Cataluña*: Un exemplar de la medalla conmemorativa de la festa de la clausura de la cassa corresponent al present any. Per D. Ricart M. Canalda de Gomis, delegat á Lleyda: Un exemplar de sa *Memoria* llegida en la *Societat literaria y de Bellas Arts de Lleyda*. Per D. Joaquim Batet, delegat á Vilafranca del Panadés: *Sintáxis latina, ó sea explicacion clara y sencilla de un programa de segundo curso de latin y castellano*, per lo propi donador, Barcelona 1880. Per Mr. Frederik Wulff, delegat á Lund: *La Chronique dite de Turpin* publiée d'après les mss. B. N. 1850 et 2137, per lo propi donador. Per D. Juli E. Tarrats: *Higiene popular*. Per D. Ramon Soriano: *La controversia económica en 1859*, por D. Genaro Morquecho y Palma, Madrid 1860: *La Proteccion y el Libre-cambio*, por D. Pedro Estasén, Barcelona 1880. *El comercio y la marina mercante española*, por D. Pedro Estasen. Barcelona 1880. *La libertad y la esclavitud del trabajo* por un hombre del pueblo, Barcelona 1868. *Comercio de Cataluña con las demás provincias de España*, por D. Juan Güell y Ferrer, Barcelona 1853; *Resultados en Inglaterra y Francia del tratado de comercio de 1860* por D. Juan Güell y Ferrer, Barcelona 1867 *Exámen de la crisis actual con ocasion del opúsculo publicado por el Excmo Sr. D. Vicente Vazquez Queipo*, por D. Juan Güell y Ferrer, Barcelona 1866; *Cartas del Sr. E. R. Garczynski en defensa de la industria española*, suplemento al Fomento de la Produccion nacional, Barcelona 1878; y *La escala alcohólica y la cuestion lanera* por D. José Ferrer y Vidal, Barcelona 1881,

ERRADAS. En lo darrer número del Bolletí se consignaren las següents

plana.	ratllas.	ahont se consigna.	s' ha de llegir.
587	34	Frust	Friul
588	14	Tugliar	Tagliacozzo
588	23	Castro-Vilaride	Castro-Vilare

Imprenta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos.